

Lech Kalita

Bezkresny dron w e–moll

W marcu 2017 roku uruchomiono projekt zatytułowany *Endless drone in E minor* [Bezkresny dron w e–moll]. Instalacja dźwiękowa, dostępna za pośrednictwem strony www.endlessdrone.org, stanowi strumień audio transmitowany na żywo, bez przerwy – 24 godziny na dobę. Rdzeniem strumienia audio jest niekończący się improwizowany utwór muzyczny, generowany w czasie rzeczywistym za pomocą oprogramowania komputerowego na podstawie kilku ogólnych zasadach harmonicznym i rytmicznym. Ów muzyczny rdzeń połączony jest ze zmieniającymi się strumieniami audio nadawanymi na żywo z różnych miejsc na świecie – dźwiękami ludzkich głosów, odgłosami natury i miast. Powstały w ten sposób pejzaż dźwiękowy nadawany jest na żywo do dowolnego urządzenia połączanego do Internetu.

Przesłanki teoretyczne

1. **Emocje są nieświadome i nieskończone.** Projekt muzyczny stanowi ekspresję idei sformułowanej w ramach współczesnych psychoanalitycznych koncepcji umysłu. Riccardo Lombardi (2016), rozwijając idee Biona i Matte Blanco, podkreśla, iż emocje mają naturę zmysłową, co sprawia, że zasięg i rozmiary wszystkich, głównie nieświadomych, emocji zbliżają się ku nieskończoności. Logiczny, racjonalny wymiar umysłu pozwala wyodrębnić z owej nieskończoności określone przeżycia i nadać im granice, jednak sam potencjalny zasób życia emocjonalnego pozostaje nieskończony i nieograniczony. Emocje objęte polem uwagi i poddane działaniu racjonalnego wymiaru umysłu stają się wąskim obszarem świadomych uczuć, unoszącym się w bezkresnej przestrzeni emocji nieświadomych. Moment – minuta, kwadrans, godzina – kiedy słuchacz może zaangażować się w odbiór wykonania „Bezkresnego drona”, przypomina aktywność wąskiego pola uwagi, wyodrębniającego drobny fragment z niekończącego się przepływu emocji.
2. **Znaczenie powstaje w przestrzeni pomiędzy.** Pauline Oliveros (2005), amerykańska kompozytorka, rozwinęła koncepcję głębokiego słuchania. Podkreślała, iż słuchanie jest czynnością aktywną, w odróżnieniu od słyszenia.

Aktywność słuchacza jest jednym z elementów tworzących całość doświadczenia słuchania – obok samego dźwięku oraz intencji wykonawcy. Doświadczenie słuchania powstaje pomiędzy tymi elementami. Znaczenie „Bezkreśnego drona” wyłania się wskutek świadomej aktywności słuchacza – na poziomie faktów strumień audio to dźwięki losowo wygenerowane przez komputer i połączone z przypadkowymi odgłosami ludzi i natury. Jeśli fragment objęty uwagą słuchacza nabiera jakiegokolwiek znaczenia, to w wyniku interakcji słuchacza z „Dronem”.

3. **Paradoks nieskończoności.** Jorge Luis Borges (1972) oraz Stanisław Lem (2001), równolegle i niezależnie od siebie, poruszali w dziełach literackich paradoks wpisany w nieskończoność i losowość. Losowe kombinacje elementów znaczenia sprawiają, że nieskończony zbiór staje się jednocześnie wszystkim i niczym; nieskończony przepływ łączących się i rozpadających znaczeń zawiera dowolny potencjał, ale w całości traci znaczenie uchwytnie umysłem i tonie w bezkresie możliwości. Interakcja słuchacza z „Dronem” ma sens i znaczenie, dopóki słuchacz aktywnie tworzy fragment wykonania w akcie słuchania; nieustanne towarzyszenie nieskończonemu wykonaniu wymagałoby zaś poświęcenia mu pełnej uwagi przez cały czas, a zatem byłoby jałowe.

Metoda

Rdzeń *Drona*, czyli utwór losowo generowany w czasie rzeczywistym, powstał na bazie Noatikl Music Engine 3, języka tworzenia muzyki generatywnej opracowanego przez Intermorphic. Język Noatikl realizuje teoretyczne założenia Briana Eno, twórcy muzyki ambient, odwołującego się do idei *musique d'ameublement* francuskiego kompozytora Erika Satie. Reguły zaprogramowane „Dronowi” opierają się na minimalistycznym podejściu do kompozycji w duchu Philipa Glassa i Steve’a Reicha. Oprogramowanie generujące w nieskończoność (ale nie w pętli) program *Drona* uruchomiono na wirtualnym serwerze i połączono ze strumieniami audio z ogólnodostępnych źródeł. Najczęściej używane strumienie audio to kanały dyspozytorów służb publicznych (za pośrednictwem serwisu Broadcastify), kanały kontroli ruchu lotniczego (w katalogu publicznym Icecast) oraz mikrofony rejestrujące odgłosy natury i otoczenia (w projekcie *Locus Sonus*). Połączone strumienie – rdzeń „Drona” oraz strumienie uzupełniające – są następnie transmitowane do dowolnego podłączonego do Internetu urządzenia za pomocą serwera Icecast.

Wnioski

„Dron” dotarł do tej pory do niemal 2500 słuchaczy w 20 krajach. W informacjach zwrotnych słuchacze zwracali uwagę na zachętę do refleksji oraz

emocjonalne poruszenie słuchanymi fragmentami, co dowodzi, iż w interakcji ze słuchaczami nieskończony utwór generowany w czasie rzeczywistym bez udziału człowieka nabiera intersubiektywnych, indywidualnych znaczeń, przy czym można zaznaczyć, że znaczenie mają jedynie fragmenty poddane aktywnemu słuchaniu, natomiast reszta niekończącego się utworu, pozbawiona słuchaczy, jest jedynie odartym ze znaczenia strumieniem danych transmitowanych nieustannie w bezkres sieci internetowej.

Nieskończoność w wykonaniu „Drona” jest jedynie teoretyczna, albowiem projekt, jak każde ludzkie przedsięwzięcie, jest ograniczony realiami czasu i przestrzeni oraz zawodnością maszyn oraz obsługujących je ludzi. Od czasu do czasu zdarzają się przerwy w transmitowaniu wykonania – krótsze, wynikające z defektów sprzętu czy oprogramowania, oraz dłuższe, związane z brakami po stronie ludzkiej obsługi projektu. „Bezczesny dron” w wymiarze absolutnym pozostaje ideą abstrakcyjną.

Bibliografia

- Borges, J.L. (1972). *Biblioteka Babel*. Przeł. A. Sobol Jurczykowski. W: J.L. Borges, *Fikcje*. Warszawa: PIW.
- Lem, S. (2001). *Wyprawa pierwsza A. W: Cyberiada*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Lombardi, R. (2016). *Formless Infinity: Clinical Explorations of Matte Blanco and Bion*. New York: Routledge.
- Oliveros, P. (2005). *Deep Listening: A Composer's Sound Practice*, New York–Lincoln: Deep Listening Publications.